

1

Vol. 9
Spring 2023
P.P: 41-71

Research Paper

Received:
23 March 2023
Accepted:
30 July 2023

State Studies in the Islamic Republic Of Iran

Behavioral requirements of jihadist groups in proper interaction with government structures, charitable foundations and non-governmental organizations (SEMAN) (case study of Jiroft, Anbarabad and Kohnuj cities)

Mohammad Hassan Baniebrahimi¹ | Sayyed Mehdi Mousavinia²

Abstract

After the construction jihad in 1379, jihadist groups started their work in the less privileged areas with the aim of removing deprivation. The south of Kerman province is one of these areas that saw the large presence of jihadi groups. South Kerman, despite its unique capacities and various resources in different areas, does not have suitable and acceptable infrastructures. According to this issue, Jihadi groups were formed in this region to do construction work while demanding people's natural rights. In this regard, jihadi groups, in addition to internal power, use other large capacities in order to remove deprivation, and these large capacities are the government structures, charitable foundations, and non-governmental organizations. Relying on the potentials of various government departments, charitable foundations and non-governmental organizations (SEMAN), jihadists can achieve significant success in jihadi work. Now, in connection with this issue, the interactions of the target jihadist groups, which include 17 cases, in the three southern cities of Kerman, including; We will analyze Jiroft, Anbarabad and Kohnuj with government structures and charitable foundations. The results obtained in this regard include 33 cases of mutual relations with government structures and 46 cases of relations with charitable foundations. Also, all the collected information has been processed using the qualitative-analytical method. The purpose of this article is to investigate effective communication and interactions between jihadi groups, government structures, charitable foundations and non-governmental organizations.

Keywords: Jihadi groups; disenfranchisement; government structures; charitable foundations.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

1. Corresponding Author: Islamic Revolution Center, Cultural and Social Faculty, Imam Hossein University (AS), Tehran, Iran. aminhassan.b76@gmail.com
2. Islamic Revolution Center, Cultural and Social Faculty, Imam Hossein University (AS), Tehran, Iran.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱

سال نهم
بهار ۱۴۰۲
صص: ۷۱-۴۱

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۲/۰۱/۰۳
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۲/۰۵/۰۸

بایسته‌های رفتاری گروه‌های جهادی در تعامل با ساختارهای دولتی، بنیادهای خیریه و سازمان‌های مردم‌نهاد (مطالعه موردی شهرستان‌های جیرفت، عنبرآباد و کهنوج)

محمدحسن بنی‌ابراهیمی^۱ | سیدمه‌دی موسوی‌نیا^۲

چکیده

پس از جهاد سازندگی در سال ۱۳۷۹ گروه‌های جهادی با هدف محرومیت‌زدایی کار خود را در مناطق کم‌برخوردار آغاز کردند. جنوب استان کرمان از جمله این مناطقی است که حضور گسترده گروه‌های جهادی را به خود دید. جنوب کرمان با وجود ظرفیت‌های بی‌نظیر و منابع گوناگون در حوزه‌های مختلف، از زیرساخت‌های مناسب و قابل قبولی برخوردار نیست. با توجه به این موضوع گروه‌های جهادی در این منطقه شکل گرفتند تا ضمن مطالبه‌گری حقوق طبیعی مردم، به کار سازندگی بپردازند. در این راستا گروه‌های جهادی علاوه بر توان داخلی از ظرفیت‌های بزرگ دیگری در جهت محرومیت‌زدایی استفاده می‌کنند که این ظرفیت‌های بزرگ همان ساختارهای دولتی، بنیادهای خیریه و سازمان‌های مردم‌نهاد هستند. جهادگران با تکیه بر پتانسیل‌های بخش‌های مختلف دولتی، بنیادهای خیریه و سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) می‌توانند در کار جهادی به موفقیت‌های چشم‌گیری دست یابند. اکنون در ارتباط با این موضوع تعاملات گروه‌های جهادی هدف که شامل ۱۷ مورد می‌باشد را در سه شهرستان جنوبی کرمان از جمله: جیرفت، عنبرآباد و کهنوج با ساختارهای دولتی و بنیادهای خیریه مورد واکاوی قرار خواهیم داد. که نتایج به دست آمده در این خصوص شامل ۳۳ مورد ارتباط متقابل با ساختارهای دولتی و ۴۶ مورد ارتباط با بنیادهای خیریه می‌باشد. همچنین تمامی اطلاعات گردآوری شده با استفاده از روش کیفی - تحلیلی پردازش شده‌اند. هدف از این مقاله نیز بررسی ارتباطات و تعاملات موثر میان گروه‌های جهادی، ساختارهای دولتی، بنیادهای خیریه و سازمان‌های مردم‌نهاد می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: گروه‌های جهادی، ساختارهای دولتی، محرومیت‌زدایی، بنیادهای خیریه.

۱. نویسنده مسئول: مرکز انقلاب اسلامی دانشکده فرهنگی و اجتماعی دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.

aminhassan.b76@gmail.com

۲. مرکز انقلاب اسلامی دانشکده فرهنگی و اجتماعی دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

گروه‌های جهادی تنها مجموعه‌ای هستند که بدون کوچک‌ترین چشم‌داشتی دست به خدمت‌رسانی در سراسر کشور، برای رفع محرومیت می‌زنند. آنچه مسلم است ارزش والای این کار گروهی است که با کمترین هزینه‌ها به رفع مشکلات مردم مناطق محروم می‌پردازند. با پیروزی انقلاب اسلامی و لزوم وجود سازمانی برای رسیدگی به امور مردم مصیبت‌زده دوران ستم‌شاهی، امام خمینی (ره) طی فرمانی در تابستان ۱۳۵۸ فرمان تشکیل جهاد سازندگی را به عنوان یک نهاد مردمی صادر کرد. در دورانی که از تاسیس انقلاب اسلامی چیزی نگذشته‌بود، جهاد سازندگی همواره یکی از بازوان مستحکم اجرایی در سطح کشور بود. از جبهه‌های جنگ در غرب کشور گرفته تا شهرها و روستاهای دور افتاده در شرق کشور، این گروه‌های مردمی بودند که با عزمی راسخ در میادین مختلف حاضر شدند و با تمامی توان در راستای محرومیت‌زدایی کوشیدند. در دوران مقام معظم رهبری بسیج سازندگی جایگزین جهاد سازندگی شد و گروه‌های جهادی نیز قلب تپنده بسیج سازندگی شدند. هدف از تشکیل گروه‌های جهادی رفع محرومیت در نقاط کم‌برخوردار و دور افتاده کشور است که با تکیه بر توان مردمی این امر محقق می‌شود. بدون شک می‌توانیم بگوییم نقطه عطف در گروه‌های جهادی مردمی بودن آنها است که پیشرفت را به ارمغان می‌آورد. با تکیه بر همین مورد مقام معظم رهبری کار جهادی را عامل پیروزی می‌داند و خدمت‌رسانی گروه‌های جهادی را به عنوان یک اصل برای گسترش عدالت و پیشرفت جامعه لازم می‌داند (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸).^۱

علاوه بر مردم دو گروه دیگر، که اصل و مبنای موضوع ما را تشکیل می‌دهند وجود دارد که با داشتن پتانسیل‌های قابل قبولی توانایی کمک در حوزه‌های مختلف جهادی را دارند. ساختارهای دولتی و بنیادهای خیریه دو گروه دیگراند، که گروه‌های جهادی با آنان تعامل دارند. اساساً هدف از تشکیل گروه‌های جهادی کمک به رفع کاستی‌ها و ضعف‌های موجود در برخی از نقاط کشور بود که به دلیل عدم حضور دولتمردان در آن بخش‌ها ایجاد شده بود. شاید بی‌ربط نباشد که اگر گروه‌های جهادی را به عنوان یک بازوی کمکی در جهت اجرای برنامه‌های دولت‌ها بدانیم که تا حد قابل توجه‌ای موفق بوده‌اند. گروه‌های جهادی در پیوند با دولت‌ها

۱ مقام معظم رهبری، ۱۳۹۸/۵/۱۱، پیام به اعضای گروه‌های جهادی

همواره با مشکلاتی روبرو بوده‌اند، اما این پیوند هیچگاه با گسستگی مواجه نشد، چرا که جهادگران در روند اجرایی کار خود تا حدودی به دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و حمایت مسئولین نیاز دارند (حجازی فر، ۱۳۹۴: ۱۵). اما عده‌ای بر این باورند که در فعالیت‌های جهادی باید از مسئولان حکومت فاصله گرفت و کار را در چارچوب همان مردمی بودن دنبال کرد و اگر گروه‌های جهادی با کم و کاستی روبه‌رو شدند با پای کار آوردن خیرین و ارتباط گرفتن با بنیادهای خیریه و سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن) این مورد را برطرف کنند. با وجود آن که برخی از گروه‌های جهادی تمایل زیادی در تعامل با ساختارهای دولتی ندارند و تمرکز خود را بر روی ارتباط با مردم و خیرین می‌گذارند، اما در کلیت نگاه جهادی، ارتباط متقابل با سازمان‌های مختلف امری لازم و ضروری است. حال این ارتباط چگونه شکل گرفته است؟ و چه تاثیری در روند کار جهادی دارد؟ مسئله‌ای که زمینه‌ساز تحقیق پیش رو شد، در جهت بررسی کم و کیف ارتباط گروه‌های جهادی با ساختارهای دولتی و بنیادهای خیریه می‌باشد و نتایج به دست آمده از آن حاصل گفتگوی پژوهشگر با جهادگران سه شهرستان جنوبی استان کرمان (جیرفت، عنبرآباد و کهنوج) می‌باشد که در ادامه به این نتایج اشاره خواهیم کرد.

مبانی نظری

وجود تکرر آراء در میان نظریه پردازان همواره باعث به وجود آمدن طیف‌هایی کاملاً جدا از هم شده است. این نظریه پردازان با علاقه به مطالعه در روند توسعه یافتگی و مسائل مربوط به تکامل اجتماعی در برطرف کردن آثار توسعه نیافتگی و محرومیت تا حدودی با شکست روبرو شدند. از جمله افرادی که در این زمینه دستی بر قلم داشتند می‌توان به؛ اسپنسر^۱، تیلور^۲ و مورگان^۳ اشاره کرد. هر چند که در برخی از مفاهیم بکار رفته در این نظریات، اتفاق نظر وجود ندارد (کوشا، ۱۳۷۰: ۵). از طرفی عده‌ای همچون دیوید سی. مک کلینند^۴ و اورت هیگن^۵ نیز در زمره الگوی علیتی ارتباطات قرار دارند. آنان رشد اقتصادی و اجتماعی را محصول انگیزه‌های شخصی

1 -Spenser

2 -Tayeor

3 -Morgan

4 -McClelland

5 -Hagen

می‌دانند، از نظر مک کلیند نیاز دستیابی به موفقیت نه تنها در کشورهای سرمایه‌دار غربی، بلکه در نظام‌هایی که اقتصاد تحت کنترل و حمایت دولت است نیز پیش شرط رشد اقتصادی است. به این ترتیب، «ارتباطات» و «اجتماعی شدن» هر دو در مراحل نخستین زندگی نقشی اساسی ایفا می‌کنند. اما از دیدگاه الگوی هیگن، جامعه سنتی یک نظام پایدار و متوازن است که به آسانی تغییر نمی‌کند. تغییرات هنگامی به وجود می‌آید که رویدادهای تاریخی، رفتار نخبگان طراز اول را تغییر می‌دهد. با تغییر رفتار نخبگان طراز اول، اهرم میانی یا نخبگان دوم رتبه‌تر احساس می‌کنند که نقش آنها در جامعه محدود شده است. و این همان موضوعی است که هیگن از آن با عنوان «پسرفت منزلت اجتماعی» یاد می‌کند (مولانا، ویلسون، ۱۳۶۹: ۱۷)

توسعه را می‌توان مفهومی چند بعدی دانست که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری‌ها و ریشه کن کردن فقر است (میر و همکاران، ۱۳۹۹: ۵). در تقابل با جریان توسعه، مفهوم محرومیت همواره پیش روی آن قرار گرفته است. آنچه در این تقابل حائز اهمیت است نحوه برخورد با این مفهوم می‌باشد که با توجه به آن دو نکته استنباط می‌شود: «یکی شناخت علل محرومیت و عوامل تشدید کننده آن و دیگری یافتن راه‌های گوناگونی که برای برطرف کردن این علت‌ها وجود دارد» (کوشا، ۱۳۷۰: ۵). محرومیت را نمی‌توان از بطن یک جامعه خارج کرد بلکه می‌توان با کنش‌های نوآورانه در شکاف‌های ایجاد شده تا حد زیادی دخیل بود و سبب کاهش آنان شد. ریمون آرون^۱ در کتاب «نبرد طبقاتی» بیان می‌کند که در تمامی جوامع عده‌ای در رفاه بسر می‌برند و عده‌ای در وضع فروتر، و نزاع بین این دو طبقه امری طبیعی است، او علت این امر را تفاوت رژیم‌های سیاسی می‌داند.^۲

اندره گوندر فرانک^۳ از نظریه پردازان بزرگ مکتب «وابستگی» معتقد است؛ توسعه نیافتگی از کمبود سرمایه در مناطقی که از جریان تاریخ جهان جدا مانده‌اند ریشه نمی‌گیرد، بلکه توسعه نیافتگی توسط همان پویای تاریخی که توسعه اقتصادی را پدید آورد، بوجود آمد. او اذعان می‌کند علت اصلی عقب افتادگی برخی کشورها وابستگی شدید آنها به قطب‌های سرمایه

1 -Raymond Aron

۲ «ریمون آرون و افیون روشنفکران» گفت‌وگو با احمد نقیب‌زاده، مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی، ۱۳۹۷/۶/۱۲

3 -Andre Gunder Frank

است او این مدل را ناعادلانه توصیف می کند زیرا که بزرگان سرمایه با این رویه کنترل آنان را در دست می گیرند (فرانک، ۱۹۶۶: ۳). اسملسر^۱ از نظریه پردازان مکتب «نوسازی» بر این عقیده است که، در جامعه پیشرفته تمایزات ساختی یا تفکیک کار کردی به طور کامل صورت گرفته است. این در حالی است که در جامعه توسعه نیافته چنین تفکیکی وجود ندارد، پس تغییر روی تفکیک متمرکز شده است. او بیان می کند که حالت تخصصی شدن در مسائل مختلفی نظیر اقتصاد خانواده، نظام، سیاسی و نهادهای مذهبی به وجود می آید نمونه ای که وی ارائه می دهد توصیف تحولات اجتماعی است که در اثر توسعه اقتصادی پیش می آید (ازکیا، ۱۳۶۴: ۵۶).

یکی از راه های مقابله با محرومیت، توانمندسازی منطقه است. براساس رویکرد توانمندسازی دولت ها زمینه و تسهیلات بهبود شرایط را فراهم کرده و پس از آن این خود محرومین هستند که می تواند راه ارتقای خود را بیابند (Pugh, 2002, p328). زمانی که در یک منطقه محروم توسعه اجتماعی شکل بگیرد حاصل آن توانمند شدن کل منطقه خواهد بود. البته دولت های ملی نیز در کنار ساختارهای محلی، برنامه ریزی و اجرای طرح های آنان را از راه های اصولی دنبال می کنند (Burgess et al., 1997, p144). یکی از جنبه های اساسی تعامل بخش دولتی و گروه های جهادی در جهت توانمندسازی منطقه و کاهش نابرابری ها، توسعه قابلیت های انسانی و بهبود دارایی های ملموس یا دسترسی به سرمایه است (Stern, 2002, p17). با توجه به این امر مردم مناطق کم برخوردار قادر خواهند بود با روش های مختلف سبب افزایش رفاه خود و منطقه شوند. به هر صورت گروه های جهادی برای بهبود عملکرد خود نیازمند ارتباط با ساختارهای دولتی هستند، کما اینکه بسیاری از آنان پیرو این امر کار جهادی را دنبال می کنند. نحوه ارتباط جهادگران با ساختارهای دولتی تا حد زیادی به خود گروه بستگی دارد و گروه هایی که دارای پتانسیل های بالفعل باشد به راحتی می تواند مسئولان دولتی را با خود همراه کند.

1 -Neil Smelser

تعریف مفاهیم

تعریف حرکت جهادی

حرکت جهادی به هرگونه تحرک و فعالیتی که توام با ویژگی‌هایی نظیر سخت کوشی، خستگی ناپذیری، اخلاص و ایثار در عمل باشد گفته می‌شود. حرکت جهادی عزت یک ملت را حفظ می‌کند و پیروزی در مقابل دشمنان را به وجود می‌آورد. مفهوم دیگر حرکت جهادی عبارت است از؛ ((مجموعه‌ای از اقدامات سازنده و اثرگذار اقشار مختلف مردم در قالب گروه‌های خودجوش، برای حضور فعال و کارآمد در نقاط کم برخوردار و نیازمند)). این حرکات برگرفته از اخلاص، همت، خودسازی، مسئولیت‌پذیری، وظیفه‌شناسی و روحیه‌ی مبارزه است (حسین - زاده، ۱۳۹۵: ۳). حرکت جهادی یک انعطاف عمل است، که با بهره‌وری از یک چارچوب منسجم و الگویی هدفمند به دنبال تبدیل ویژگی‌های بالقوه خویش به بالفعل می‌باشد تا به نحو فراگیر سطح فقر و محرومیت را کاهش دهد (مقصودی، ولدان، ۱۳۹۴: ۷). مقام معظم رهبری در خصوص حرکت جهادی می‌فرماید: ((ما هر جا انقلابی عمل کردیم (جهادی عمل کردیم)، پیش رفتیم و هر جا از انقلابیگری و حرکت جهادی غفلت کردیم، عقب ماندیم و ناکام شدیم)) (مقام معظم رهبری، ۱۳۹۵). حرکت جهادی می‌تواند در راستای تبیین اصول و مبانی اسلام که زمینه ساز پیشرفت در حکومت اسلامی است موثر واقع شود. طبق فرموده رهبری مردم جامعه ایران اسلامی باید به حرکت جهادی اهتمام بورزند، حال آنکه گروه‌های جهادی به عنوان بانی این عمل تعالی بخش شناخته می‌شوند، می‌توانند با بهره جستن از ظرفیت‌های مردمی و منطقه‌ای به این مهم دست یابند. حرکت جهادی کلیه شئون زندگی را در تمامی دوران حیات او دچار دگرگونی می‌کند. حرکت جهادی محصور به زمان و مکان مشخصی نمی‌باشد و فرد جهادگر در هر شرایطی و در هر ساعت از شبانه روز به کار خود مشغول است.

تعریف جهادگر و گروه‌های جهادی

جهادگر به نیروهایی گفته می‌شود که با هدف خدمت‌رسانی در مناطق محروم حاضر می‌شوند و به صورت داوطلبانه به مردم این مناطق کمک‌های لازم را می‌کنند (فیروزآبادی و

جعفری، ۱۳۹۵: ۱۱). جهادگر تنها به کسی نمی‌گویند که تفنگ در دست دارد و در جبهه‌های جنگ در حال نبرد با دشمنان است. امروزه این مفهوم بیشتر به کسانی گفته می‌شود که هدفشان سازندگی در بخش‌های مختلف کشور است. در تعریف گروه‌های جهادی نیز؛ به مجموعه افرادی می‌گویند که با تشکیل یک گروه واحد به رفع محرومیت در مناطق مختلف کشور می‌پردازند. این گروه‌ها با راه‌اندازی اردوهای و گردآوری مجموعه‌ای از جوانان جهادگر و متخصص از سرتاسر ایران به یاری مردمی که به دلیل محرومیت رنج می‌برند، می‌شتابند (اخوان، ۱۳۹۰: ۳). آنان در عرصه‌های مختلفی نظیر عمران و سازندگی، بهداشت و درمان، فرهنگی، آموزش تحصیلی، کشاورزی و دامپروری، اشتغال‌زایی، پژوهشی و... خدمات خود را ارائه می‌دهند. عمده این فعالیت‌ها در روستاها و مناطق کم‌برخوردار و توسط طیف‌های مختلف دانش‌آموزی، دانشجویی، طلاب و محلات برگزار می‌شود.

تعریف محرومیت و محرومیت‌زدایی

محرومیت در واقع فقدان، نداشتن و یا دور بودن از یک وضعیت مطلوب معنی می‌شود و همواره به عنوان یکی از معضلات بزرگ جوامع گوناگون قلمداد می‌شود. همچنین محرومیت را می‌توان به عدم دسترسی به بدیهات بعضاً اولیه، با وجود پتانسیل‌های گوناگونی که در درون یک جامعه برای پیشرفت وجود دارد معنی کرد. در تعریف محرومیت‌زدایی نیز به طور کلی، به مجموعه ساز و کارها با قابلیت اجرایی در سطوح مختلف جامعه به خصوص در ابعاد فرهنگ، اجتماع و اقتصاد گفته می‌شود که مجموع این تدابیر وضعیت حال و آینده جامعه را نسبت به گذشته دارای تفاوت ماهوی نماید. همچنین مفهوم محرومیت و محرومیت‌زدایی به عنوان مقوله‌ای برای رد شدن از موانع و دستیابی به توسعه پایدار تعریف می‌شود. لازم به ذکر است محرومیت-زدایی بدون توجه دستگاه‌های مختلف سیاسی و رویکردهای حاکم بر آن امکان‌پذیر نیست. امروزه حل معضل فقر و محرومیت از تازه‌ترین رویکردهای گسترش یافته است که در دهه‌های اخیر مورد توجه بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران قرار گرفته است، رویکرد اجتماع محور در مقابل رویکرد دولت محور قرار می‌گیرد. در این رویکرد بر نقش بخش داوطلبانه و نهادهای اجتماع محور در کاهش محرومیت و نابرابری تأکید می‌شود (مدنی قهرخی، ۱۳۹۴: ۹۰).

از زمان پیروزی انقلاب اسلامی محرومیت زدایی همواره یکی از شعائر نظام مقدس ایران اسلامی بوده‌است، و رهبران بزرگ ایران اسلامی نیز بدان تاکید داشتند، امام خمینی (ره) در بیاناتشان به این مهم اشاره کرده‌اند و با تاکید بر حمایت و خدمت به مستمندان آن را بزرگترین عبادت برای جهادگران می‌دانند (امام خمینی (ره)، ج ۸: ۱۸۰). امام خمینی (ره) محرومان را صاحبان واقعی کشور می‌دانند و خدمت به آنان را امری حائز اهمیت می‌دانند. حضرت آیت الله خامنه‌ای نیز رسیدگی به وضعیت محرومان و کاهش فقر و محرومیت را وظیفه همه مردم جامعه قلمداد می‌کنند (مقام معظم رهبری، ۱۳۶۸)^۱، ایشان طبقه محروم و مستضعف را همان کسانی می‌دانند که با سختی‌های تمام همواره در مقابل دشمن ایستادگی کرده و از نظام حمایت کرده‌اند (مقام معظم رهبری، ۱۳۸۰)^۲.

اکنون با توجه به اهمیت موضوع محرومیت زدایی و نیاز جامعه به گسترش این امر، لازم است تا در کنار بسیج سازندگی و گروه‌های جهادی نهادها و سازمان‌های دیگری نیز فعالیت کنند. محرومیت زدایی به عنوان شاخصی مهم در اصول و مبانی انقلاب اسلامی تلقی می‌شود که بدون توجه و حمایت مجموعه‌های بزرگ دستیابی به این شاخص برای گروه‌های جهادی ممکن نخواهد بود.

۱ بیانات در مراسم بیعت اقشار و مردم، ۱۳۶۸/۴/۳

۲ بیانات در مراسم دوازدهمین سالگرد رحلت امام خمینی (ره)، ۱۳۸۰/۳/۱۴

محرومیت و دیدگاه رهبران انقلاب اسلامی

با پیروزی انقلاب اسلامی، امام خمینی (ره) به عنوان مرجع و راهنمای بزرگ مردم ایران لازم دانستند تا نهادهایی در جهت رسیدگی به وضع محرومان در جامعه شکل گیرد که از این جمله می توان به جهاد سازندگی اشاره کرد. هدف متعالی این نهاد توانمندسازی، تقویت و رشد اعتقادی و ایمانی نیازمندان با ارائه خدمات اجتماعی، فرهنگی، حمایتی و... بود. ایشان با ساختاری ساده و به دور از تشریفات نهادهای انقلابی و مردمی را گسترش دادند که هدفشان خدمت رسانی به مناطق کم برخوردار، در سراسر کشور بود. امام خمینی (ره) توجه به محرومان را وظیفه همه می دانستند و همواره از زحمات جهادگران تقدیر و تشکر به عمل می آوردند، ایشان در پیامی می فرمایند: «از زحمات جهاد در روستاها و جبهه ها تشکر و تقدیر می نمایم. کراراً درباره زحمات جهاد در جبهه ها گفته ام. زحمات جهاد در سراسر ایران چشمگیر و مورد تصدیق همه ما بوده است. توجه کنید که کارهایتان برای خدا باشد. شما از خدا پاداش بخواهید نه از دولت و ملت، باید کاری کنیم که او راضی باشد. کار در روستاها بسیار ارزشمند است. در سابق به روستاها هیچ نمی رسیدند و کار اساسی برای روستاها نشده بود. امروز هم اگر پشتوانه مردم نبود، دولت توان رسیدگی به تمام روستاها را پیدا نمی کرد. امروز بحمدالله با همت جوان ها وضع روستاها رو به بهبود است. انشاءالله جهاد سازندگی بتواند محرومیت هایی را که روستائیان دارند به تدریج دفع نماید»^۱.

پس از رحلت رهبر کبیر انقلاب اسلامی و آغاز پیشوایی امام خامنه‌ای (مدظله العالی) بسیج سازندگی و گروه‌های جهادی جایگزین جهاد سازندگی شدند و در بحث محرومیت‌زدایی ورود کردند. مقام معظم رهبری محرومیت‌زدایی و حمایت از مردم کم برخوردار را لازمه کشور دانسته و پیشرفت انقلاب اسلامی را نیز در گرو جوشش انقلابی می‌داند.^۲ در محور محرومیت‌زدایی و گروه‌های جهادی، با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری و با توجه به تأکیدهای مکرر ایشان مبنی بر حفظ جریان جهادی، این پژوهش سعی کرده‌است تا با استفاده از تمامی ظرفیت‌های موجود افق‌های نوینی از این فعالیت مردمی را به رشته تحریر درآورد.

۱ بیانات امام خمینی (ره) در جمع اعضای شورای مرکزی جهاد سازندگی و نماینده امام در این نهاد، ۱۳۶۲/۹/۲۸

۲ بیانات در جمع جهادگران بسیج سازندگی، ۱۳۸۹/۶/۳۱

روش تحقیق

این تحقیق از نوع تحقیقات توصیفی-تحلیلی می‌باشد که از روش میدانی و کتابخانه‌ای بهره برده است. همچنین مراجعه به تارنماهای اینترنتی با استفاده از ابزار فیش گردآوری شده است. پس از دسته بندی بیانات مقام معظم رهبری مؤلفه های اصلی از دل داده‌ها استخراج و نتایج با توجه به همان بیانات در قالب جدول‌های استخراجی به دست آمده و در پایان نیز نموداری جهت درک بهتر موضوع رسم شده است. با تحلیل بیانات رهبری به صورت تمام شمار، که این موارد شامل سخنرانی، اسناد مکتوب و پیام‌ها می‌شوند، از تارنمای ایشان به آدرس www.Khamenei.ir بارگیری شده و نتایج به دست آمده در زمینه کار جهادی، گروه‌های جهادی، اردوهای جهادی و بسیج‌سازندگی به سمع و نظر نخبگان این حوزه رسانده شده‌است. اکنون دسته بندی‌های موضوعات در نظر گرفته‌شده، در جداول تدوین شده ذیل قابل مشاهده است^۱

مجموعه بیانات مقام معظم رهبری در ابعاد جهاد	
۱-	((میل به خدمت و تحمل سختی‌ها آن نقطه نورانی در باطن انسان است آن را هر چه می‌توانید در جان خود گسترش دهید و نگذارید آفت‌ها و سودجویی‌ها، تنبلی‌ها و... آن را گل اندود کند نیت خود را خدایی نگه‌دارید و از او کمک بخواهید و از همه نیروهای خود برای آنها بگذارید)). دست نوشته رهبر معظم انقلاب خطاب به گروه‌های جهادی یاوران (دانشگاه بقیه الله) ۱۳۸۹/۹/۱۵
۲-	((آنچه انقلاب اسلامی به مردم ما داد فرهنگ جهادی بود. فرهنگ جهادی در همه صحنه‌ها و عرصه‌ها بکار می‌آید و در زمینه کارهای زیربنایی کشاورزی و دامداری و امثال این‌ها هم از اول انقلاب روح و فرهنگ جهادی وارد میدان شد. خود انقلاب دستگانهایی را به وجود آورد که در ذاتشان حرکت و جوشش انقلابی و سریع و جهادی وجود داشت. این ورود در صحنه کار و ابتکار این کمک‌رسانی انبوه مخصوص ملتی است که دل او از حرکت جهادی گرم است و جوشش جهادی در دل او وجود دارد. این همان روحیه بسیجی دوران دفاع مقدس است این همان روحیه سنگرسازان بی‌سنگر جهاد سازندگی است. غسل شهادت می‌کردند روی بولدوزر می‌نشستند تا خاک‌ریز بریزند ما این روحیه را باید حفظ کنیم. این روحیه با کار علمی و نظم تشکیلاتی هیچ منافاتی ندارد)) بیانات در جمع جهادگران بسیج سازندگی ۱۳۸۹/۶/۳۱
۳-	((در زمینه‌ی خدمت کار را باید جهادی کرد. جهادی به معنای بی‌قانونی نیست من آدم دعوت کننده به

۱ با توجه به حجم بالای بیانات و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری، تعدادی از آنان به صورت خلاصه بیان

شده‌اند.

مجموعه بیانات مقام معظم رهبری در ابعاد جهاد	
	<p>بی قانونی نیستم بشدت ضد این بی قانونی هستم اما معتقدم در همان چارچوب قانون دو جور می شود کرد یک کار مرسوم اداری یک کار، کار جهادی. با حرکت عادی نمی شود پیش رفت با حرکت عادی و احياناً خواب آلوده و بی حساسیت نمی شود کارهای بزرگ انجام داد یک همت جهادی لازم است تحرک جهادی و مدیریت جهادی لازم است باید حرکت که می شود هم علمی باشد هم پرقدرت باشد هم با برنامه باشد و هم مجاهدانه باشد کار جهادی یعنی از موانع عبور کردن موانع کوچک را بزرگ ندیدند آرمانها را فراموش نکردن جهت را فراموش نکردن شوق به کار، این کار جهادی است)). بیانات در دیدار با رئیس جمهور و اعضای هیئت دولت ۱۳۹۲/۶/۶</p>
۴-	<p>((ما هر جایی که به خدا تکیه کردیم به نیروی مردم تکیه کردیم و حاضر به حرکت جهادی شدیم پیروز شدیم نگاه کنید، شما از اول انقلاب تا حالا هر جا مردم را آوردیم وسط کار، با نام خدا شروع کرده ایم و حرکتمان حرکت جهادی بود، ما در آنجا پیروز شدیم. در خود اصل انقلاب این اتفاق افتاد و مردم آمدند. مردم خیابانها را پر کردند. قشرهای مختلف مردم آمده اند وسط کار ما پیروز شدیم در همه موارد دیگری که مردم آمدند و خدای متعال بر زبان و دل مردم حاکم بود و کار جهادی بود، ما پیروز شدیم)). بیانات در دیدار با اعضای مجلس خبرگان رهبری ۱۳۹۲/۱۲/۱۵</p>
۵-	<p>((ما هر جا انقلابی عمل کردیم پیش رفتیم و هر جا از انقلابی گری و حرکت جهادی غفلت کردیم عقب ماندیم و ناکام شدیم. این واقعیت است. هر جا انقلابی بودیم جهادی حرکت کردیم پیش رفتیم و هر جا کوتاهی کردیم و غفلت کردیم عقب ماندیم)). بیانات در مراسم بیست و هفتمین سالگرد رحلت امام خمینی (ره) ۱۳۹۵/۳/۱۴</p>
۶-	<p>((اردوهای جهادی را توسعه بدهید تداوم بدهید این اردوهای جهادی هم تمرین است هم خدمت است هم خودسازی است هم آشنایی با فضای جامعه خیلی چیز باارزشی است روزه روز اینها را بتوانید توسعه بدهید جهاد هم هست واقعاً جهاد است کار است. جهاد است. تلاش و خدمت به محرومین است. اردوهای جهادی خیلی خوب است پرداختن به مسائل روستاها مهم است)). دیدار رمضان دانشجویان با رهبر انقلاب ۱۳۹۵/۴/۱۲</p>
۷-	<p>((روحیه جهادی را بر روحیه تافته جدا بافته بودن ترجیح بدهید راهش هم این است که کار جهادی و روحیه جهادی را در خودتان تقویت کنید. روحیه جهادی یعنی کار برای خدا انجام دادن، کار را وظیفه خود دانستند، همه نیروها را در کار درست به میدان آوردن، این روحیه جهادی است برای اینکه این روحیه در شما تقویت بشود، حضورتان در اردوهای جهادی خیلی خوب است. نگویند وقتتان تلف می شود نه بیشترین و بهترین استفاده از وقت همین است این شما را با متن مردم آشنا می کند جوان هستید نیرو دارید حوصله دارید وقت دارید گرفتاری زیادی ندارید از این فرصت استفاده کنید یکی از</p>

مجموعه بیانات مقام معظم رهبری در ابعاد جهاد	
فرصت‌ها هم همین اردوهای جهادی است انسان وقتی خدمت کرد به‌طور مستقیم خدمت در چشم انسان عزیز می‌شود. نقاط ضعف را پیدا می‌کنید (.....). این خون در رگ‌های انسان با حضور در چنین جاهایی جریان پیدا می‌کند. بیانات در دیدار نخبگان علمی جوان ۱۳۹۵/۷/۲۸	
۸- «(ما جز با کار جهادی و کار انقلابی نخواهیم توانست این کشور به سامان برسانیم در همه بخش‌ها کمر بسته بودن مثل یک جهادگر لازم است. این اگر بود کارها راه می‌افتد. این اگر بود بن بست‌ها باز می‌شود شکافته می‌شود. [یعنی] کار فراوان پر حجم و با کیفیت و مجاهدانه و انقلابی. انقلابی یعنی چه یعنی خیال می‌کنند وقتی می‌گوییم انقلابی یعنی بی‌نظمی، نخیر، اتفاقاً یکی از خطوط اصلی انقلابیگری نظم است. منتها انقلابی یعنی این که خودمان را سرگرم کارهای حاشیه‌ای و تشریفاتی و زرق و برق و مانند اینها نکنیم)). بیانات در دیدار با کارگران ۱۳۹۶/۲/۱۰	
۹- «(یکی از خصوصیات جمهوری اسلامی باید کار جهادی باشد. خوشبختانه در بخش‌هایی همین‌جور است در بخش‌هایی انسان می‌بیند همین‌جور کار جهادی انجام می‌گیرد. ماقبل از انقلاب دیدیم برخورد دستگاه‌های مسئول آن وقت را، که هیچ احساس مسئولیتی نمی‌کردند به این قضایا. آن وقت بنده از نزدیک شاهد بوده‌ام و دیده‌ام که در واقع برایشان مسئله‌ی زلزله‌زده مسئله مهمی نبود. یعنی واقعاً به حساب نمی‌آوردند فقط می‌خواستند همین به‌صورت و به اسم به کاری انجام بدهند کار را گروه‌های مردمی می‌کردند امروز این‌جور نیست بحمدالله، مسئولان در میدانند کار می‌کنند تلاش می‌کنند این از خصوصیت‌های جمهوری اسلامی است لیکن بایستی بعد از این آقایان و مسئولان محترم کار را با مدیریت بهتر و با استمرار و پیگیری و با سرعت انشالله انجام بدهند)). بیانات در جلسه رسیدگی به مشکلات زلزله‌زدگان استان کرمانشاه ۱۳۹۶/۸/۲۹	
۱۰- «(ما در این حدود چهل سال جهادهای متعددی داشته‌ایم در همه این جهادها جوان‌ها جلو بوده‌اند جوانان راه‌گشا بوده‌اند، جوانان نوک پیکان بوده‌اند و امروز هم جهاد فکری و جهاد علمی برای گشودن گره‌های اقتصادی، بازهم جوان‌ها هستند امروز حدود ده‌هزار هسته‌ی گروه‌های جهادی در سراسر کشور مشغول‌اند که این‌ها در واقع مژده‌های آینده‌کشورند سرمایه عظیمی هستند برای آینده کشور مشغول کارند مشغول تلاشند شاید صدها هزار کار مهم مربوط به طبقات ضعیف را در نقاط دوردست کشور این‌ها انجام دادند و انجام می‌دهند. کارهای ریز و درشت به حساب نیازهایی که مردم دارند، این یک سرمایه عظیم است برای کشور، بازهم نقش جوانان است که مژده‌ی آینده‌ی بهتر را به ما می‌دهد)). بیانات در همایش ۱۰ هزار نفری خدمت بسیجیان در ورزشگاه آزادی ۱۳۹۷/۶/۱۲	
۱۱- «(این یک حرکت خودجوش مردمی است درست مثل جهاد سازندگی در اوایل انقلاب جهاد سازندگی هم همین‌جور بود اول خود جوان‌ها شروع کردند، خودشان رفتند توی روستاها مشغول خدمت رسانی	

مجموعه بیانات مقام معظم رهبری در ابعاد جهاد	
	<p>شدند. کار مردم الهام بخش اقدامات مدیران و مسئولان است. عامل اینجاست عشق، ایمان، بصیرت، همت، اینها ستون‌های اصلی است. بسیج سازندگی و این کار اردوهای هجرت را قدر بدانید شما که خودتان محور این حرکت عظیم هستید این را قدر بدانید. این کار اردوهای هجرت و حرکت عظیم و بسیج سازندگی، یکی از برکاتش خدمت‌رسانی است که میلیون‌ها نفر از این خدمت شما به صورت مستقیم بهره می‌برند (.....) از خدای متعال مدد بخواهید این احساس مسئولیتی است که در شماست این احساس مسئولیت را روزبه‌روز بیشتر کنید و مثل نقطه مشتعلی که اطراف خود مشتعل و نورانی می‌کند در محیط خود اثر بگذارید هر جا هستید در محیط خانواده، در محیط کار، در محیط درس، محیط جامعه روی اطریافانتان اثر بگذارید)). بیانات در دیدار جهادگران بسیج سازندگی ۱۳۸۹/۶/۳۱</p>
-۱۲	<p>((دستگاه‌های تبلیغاتی کشور در همه جا، بخصوص در مراکز حساس و مهم بایست تلاش کنند این فکر جهاد را با شاخص کردن چهره‌های بزرگ جهادی گسترش بدهند و عمق ببخشند)). بیانات در دیدار با دست‌اندرکاران کنگره شهدای بوشهر ۱۳۹۸/۱۰/۲۳</p>

پس از استخراج پاره‌ای از بیانات رهبری در ارتباط با گروه‌های جهادی ما به مجموعه‌ای از مولفه‌های اصلی دست یافتیم، سپس سعی بر آن شد تا آنان را در محورهای مناسبی جایگذاری کنیم که ارتباط موثری میان آنان باشد. در این راستا راهکارهای موثر در ارتباط با کار جهادی نیز کشف و پردازش شد؛

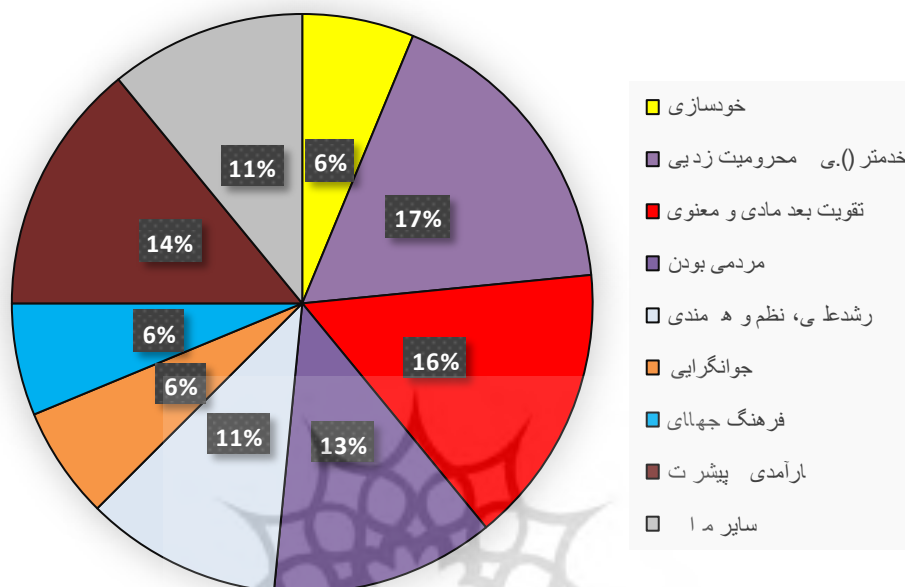
مؤلفه	راهکار اصلی در بیانات مقام معظم رهبری
۱- خودسازی	<p>۱- کار جهادی نورانی کردن فطرت و سرشت انسانی ۲- دوری از پلیدی‌ها و در نتیجه رضایت الهی ۳- کار جهادی باعث افزایش تجربه و ایجاد خودسازی درونی در بین جوانان می‌شود ۴- پیوستن به گروه‌های جهادی عامل خودسازی درونی است</p>
۲- خدمت-رسانی و محرومیت زدایی	<p>۱- خدمت به مردم و افزایش تعامل میان آن‌ها و حکومت اسلامی ۲- گروه‌های جهادی با حرکت و جوش انقلابی خود در میدان‌های مختلف باعث پیشرفت روزافزون انقلاب اسلامی ایران می‌شوند ۳- کمک‌رسانی و در صحنه حاضر بودند از جمله ویژگی‌های یک ملت جهادی است ۴- فعالیت‌های گروه‌های جهادی در دوره‌های پرفراز و نشیب انقلاب اسلامی ایران مؤثر بوده است ۵- فعالیت گروه‌های جهادی باعث خدمت‌رسانی مستقیم به میلیون‌ها نفر می‌شود ۶- گروه‌های جهادی سفیران کار تلاش خدمت هستند ۷- پرداختن به رفع محرومیت روستاها از جمله اهداف گروه‌های جهادی می‌باشد ۸- بهترین فعالیت در دوران فراغت حرکت باشکوه</p>

مؤلفه	راهکار اصلی در بیانات مقام معظم رهبری
	<p>و خدمت‌رسانی گروه‌های جهادی است ۹- خدمت کردن با دو شیوه انجام می‌گیرد . الف) کار اداری ب) کار جهادی، اولویت با کار جهادی است ۱۰- لازمه خدمت به کشور و مردم انجام کار جهادی است ۱۱- گروه‌های جهادی با انجام فعالیت‌های گسترده در زمینه‌های محرومیت‌زدایی آینده‌ای بهتر برای کشور رقم می‌زنند</p>
۳- تقویت بعد مادی و معنوی	<p>۱- بهره‌مندی‌های فراوانی چه در بعد مادی و چه در بعد معنوی نصیب مردم می‌شود ۲- ستون‌های اصلی گروه‌های جهادی عبارت‌اند از ایمان، بصیرت، همت و عشق ۳- کار برای خدا باعث از بین رفتن تکبر درونی می‌شود ۴- خدمت کردن در گروه‌های جهادی باعث رشد انسان و از بین رفتن نقاط ضعف است ۵- قرار گرفتن در جریان توحیدی عامل پیروزی جهادی ۶- تلاش بی‌وقفه گروه جهادی همان جهاد فی سبیل‌الله است ۷- روحیه‌ای جهادی همان کار برای خداست یعنی صراط‌المستقیم ۸- روحیه جهادی عبارت است از به‌کارگیری توان و نیروی الهی برای حضور در مسیر دین ۹- کار جهادی تقویت‌کننده ایدئولوژی توحیدی ۱۰- لازمه پرداخت به کار جهاد دوری از امور عادی و بی‌حساسیت است</p>
۴- کارآمدی و پیشرفت	<p>۱- کار جهادی یعنی به‌کارگیری تمامی ظرفیت‌های خود ۲- کار جهادی باعث افزایش کارآمدی مدیران و مسئولان می‌شود ۳- عدم حرکت جهادی باعث عقب ماندگی و ناکامی می‌شود ۴- عملکرد گروه‌های جهادی الهام‌بخش حرکت روبه رشد تمامی اقشار جامعه ۵- کار جهادی زمینه‌ساز پیشرفت و به سامان رساندن کشور ۶- با گسترش اردوهای جهادی می‌توانیم نقاط ضعف خود را در حوزه‌های مختلف برطرف سازیم ۷- کار جهادی مسئولیت‌پذیری مسئولان را افزایش می‌دهد ۸- توسعه دادن گروه‌های جهادی لازم و ضروری است ۹- کار جهادی همراه با مدیریت جهادی است</p>
۵- مردمی بودن	<p>۱- رمز موفقیت انقلاب اسلامی، مردمی کردن گروه‌های جهادی است ۲- تکیه بر توان مردمی عامل پیروزی جهادی می‌باشد ۳- تشکیل گروه‌های جهادی و رفتن به مناطق مختلف کشور یعنی آشنایی با فضای جامعه ۴- کار جهادی حرکت خودجوش مردمی است ۵- شرکت در اردوهای جهادی آشنایی با اوضاع کشور و آشنایی با قشرهای مختلف در جامعه را به ارمغان می‌آورد و وظایف آنان را در قبال مردم گوشزد می‌کند ۶- کار جهادی بهبود مدیریت و افزایش سرعت و کیفیت، در انجام خدمات مردمی است ۷- پیروزی در کارهای جهادی بدون روی کار آوردن مردم امکان ندارد ۸- نیاز مردم به جهادگری در بخش‌های مختلف کشور ۸- کار جهادی تنها مخصوص گروه‌های جهادی نیست</p>
۶- رشد علمی، نظم و	<p>۱- کار جهادی فعالیت‌های منظم و هدفمند است ۲- رفتار و کردار گروه‌های جهادی اگر انقلابی باشد آنان را از غفلت و عقب ماندگی حفظ می‌کند ۳- کار جهادی به معنای بی‌قانونی نیست</p>

مؤلفه	راهکار اصلی در بیانات مقام معظم رهبری
هدفمندی	۴- کار جهادی در چارچوب قانون باشد ۵- تاکید بر رسیدگی به درس و تحصیل و در نهایت رسیدن به قله‌های علمی ۶- سازماندهی گروه‌های جهادی در گرو انجام کارهای علمی و ترتیب دادن نظم تشکیلاتی است ۷- گروه‌های جهادی نباید خودشان را سرگرم کارهای حاشیه‌ای و تشریفاتی بکنند
۷- جوانگرایی	۱- برای رهایی از مشکلات و گشودن گره‌های اقتصادی و اجتماعی فرهنگی و ... نیاز به کار جهادی جوانان است ۲- محور اصلی گروه‌های جهادی خود جوانان هستند ۳- دوران جوانی بهترین زمان برای فعالیت در گروه‌های جهادی است ۴- جوانان پیش‌تازان عرصه کار، جهاد و تلاشند
۸- فرهنگ جهادی	۱- فرهنگ جهادی دستاورد انقلاب اسلامی برای ملت ایران ۲- فرهنگ جهادی در عرصه‌های زیربنایی از جمله کشاورزی و دامداری بکار می‌آید ۳- تاکید بر حفظ جریان‌های جهادی ۴- تاکید بر ارزش والای اردوهای جهادی
۹- سایر موارد	۱- حرکت گروه‌های جهادی حرکت انقلاب است ۲- کار جهادی اثرگذاری در جامعه، محیط کار و خانواده است ۳- حرکت جهادی باید الف) علمی باشد ب) پر قدرت باشد پ) مجاهدانه باشد ج) از موانع کوچک و بزرگ عبور کند د) آرمان‌ها را فراموش نکند ط) جهت‌دار باشد ظ) شوق به کار را در همه زمینه‌ها افزایش دهد ۴- انقلابی بودن منافاتی با گروه‌های جهادی ندارد ۵- اولویت اصلی مردم و مسئولان تاکید بر کار جهادی است ۶- گروه‌های جهادی بهترین قالب برای کار جهادی هستند ۷- گروه‌های جهادی سرمایه عظیم برای حال و آینده کشور هستند

تحلیل مؤلفه‌های جهادی در بیانات رهبری

همانطور که در جدول بالا مشاهده کردید بیانات رهبر انقلاب اسلامی در خصوص گروه‌های جهادی، کار جهادی، اردوهای جهاد و... با موضوعات مختلفی از هم متمایز شدند. موضوعات اصلی حول ۸ محور قرار می‌گیرند که نزدیک‌ترین ارتباط را با بیانات مقام معظم رهبری دارند و همچنین بهترین راهکارها در جهت به ثمر رسیدن اهداف جهادی با توجه به همان بیانات آورده شده‌است. در ادامه برای فهم بهتر مؤلفه‌های جهادی در دیدگاه مقام معظم رهبری ما نموداری را آورده‌ایم که نشان می‌دهد سخنان ایشان بیشتر بر کدام جنبه جهادی تکیه دارد؛

مولفه‌های جهادی در دیدگاه رهبری

تعامل گروه‌های جهادی و ساختارهای دولتی

گروه‌های جهادی را می‌توان به عنوان سرمایه‌های اجتماعی در حاکمیت اسلامی قلمداد کرد که نقش موثری در مردمی‌سازی اقتصاد، فرهنگ، سیاست و... دارند. ساختارهای دولتی در تعامل با گروه‌های جهادی می‌توانند مهمترین مسائل کشور که در آستانه وضع بحرانی بوده را رصد کنند و برای رفع آنان بکوشند. این ارتباط متقابل حیات نظام سیاسی کشور را با ذهنیت مردم پیوند می‌دهد و باعث درک تقابل‌ها و تفاهم‌ها شده و می‌تواند وضعیت زیست کلی جامعه را بهبود ببخشد (علی‌شیری و همکاران، ۱۳۹۵: ۳).

گروه‌های جهادی شهرستان عنبرآباد و جیرفت

گروه‌های جهادی مورد مطالعه‌ی ما در شهرستان‌های جیرفت و عنبرآباد در ۲۳ مورد با ساختارهای دولتی در ارتباط بوده‌اند که شرح آنان در جدول زیر مشهود است؛

ردیف	تعامل گروه‌های جهادی شهرستان‌های جیرفت و عنبرآباد با ساختارهای دولتی
۱-	ارتباط متقابل میان گروه جهادی فدائیان رهبر و شبکه بهداشت شهرستان عنبرآباد برای ارائه خدمات جهادی و پزشکی، که کلیه این خدمت به صورت رایگان صورت گرفته‌است و همچنین کارگاه تولید ماسک در دوران کرونا برای کمک به شبکه بهداشت این شهرستان، همکاری با درمانگاه عنبرآباد در تهیه تخت و تشک و همکاری با دانشگاه علوم پزشکی جیرفت در تهیه مواد ضدعفونی کننده
۲-	تعامل با آموزش و پرورش؛ در بحث آموزش، گروه جهادی فدائیان رهبر در تابستان در اوقات فراغت معلم جهادی دارد دو زن و یک مرد. که در این خصوص با آموزش پرورش هماهنگی می‌کنند و پس از برنامه‌ریزی در روستاها برنامه‌های تقویتی و کلاسهای فوق‌العاده را اجرا می‌کنند.
۳-	تعاملات با دادگستری شهرستان عنبرآباد و سایر مسئولین پای کار جهت استفاده از ظرفیت‌های ایشان در برطرف کردن آسیب‌های اجتماعی در منطقه از دیگر تعاملات گروه جهادی فدائیان رهبر با مسئولان است. این مورد نیز در ارتباط با گروه جهادی فدائیان رهبر است.
۴-	شناسایی مناطق هدف و درخواست وام اشتغال برای آنان و تسهیلات اقتصاد مقاومتی که در بسیاری از مناطق کم برخوردار جوابگو است. جنوب استان کرمان ظرفیت بالایی برای پیشرفت دارد از جمله؛ زمین حاصلخیز، معادن و نیروی انسانی بسیار. نیروی انسانی زیاد باعث برتری جنوب استان کرمان نسبت به سایر نقاط استان شده‌است. در ارتباط با گروه جهادی فدائیان رهبر
۵-	گروه جهادی شهید مطهری ارتباط با کمیته امداد و بهزیستی را برای کمک به محرومان در مناطق جنوبی کرمان در پیش گرفته است
۶-	گروه جهادی شهید مطهری دیدارهایی با رئیس‌ان ادارات و معاونین در جهت حل کردن بعضی از مشکلات مردم داشته‌است.
۷-	کمیته امداد و بهزیستی به عنوان دو ارگان حمایتی که به مددجوی تحت پوشش خود به صورت کامل کمک می‌کنند. در مواردی گروه جهادی حاج احمد متوسلیان مددجوی مورد قبول کمیته امداد و بهزیستی را به این دو سازمان معرفی می‌کند و در نتیجه این دو نهاد مددجو را تحت پوشش می‌گیرند.
۸-	ارتباط با اداره ورزش جوانان و مسئولین شهرستان جیرفت برای حمایت از طرح‌های کانون فرهنگی و هنری مسجد امام علی(ع) شهرستان جیرفت.
۹-	تعامل با مسئولین شهرستان جیرفت، امام جمعه شهرستان و مدیر ستاد هماهنگی کانون‌ها مساجد جنوب کرمان در رسیدگی و حمایت از جوانان و نوجوانان این شهرستان در پوشش‌ها و مسابقات

ردیف	تعامل گروه‌های جهادی شهرستان‌های جیرفت و عنبرآباد با ساختارهای دولتی
	مختلف. در ارتباط با گروه جهادی مسجد امام علی (ع)
۱۰-	ارتباط دانشگاه علوم پزشکی جیرفت با گروه جهادی شهید پایدار در رسیدگی به وضع بهداشت در جنوب کرمان
۱۱-	تعامل گروه جهادی شهید پایدار با اساتید دانشگاه علوم پزشکی و پزشکان مجرب شهرستان جیرفت در طرح‌های مختلف واکسیناسیون در جنوب کرمان
۱۲-	اعزام دندانپزشک و یونیت سیار به مناطق محروم جهت رسیدگی به وضع سلامت دندان مردم مناطق هدف توسط گروه جهادی شهید پایدار
۱۳-	ارتباط با کانون‌های سلامت دانشگاه جیرفت و همچنین معاونت بهداشتی وزارت بهداشت و درمان
۱۴-	کمک‌های هلال احمر شهرستان جیرفت و پرسنل بیمارستان امام خمینی شهرستان جیرفت به گروه جهادی شهید پایدار در ارائه خدمات درمانی در روستاها و حاشیه شهرستان
۱۵-	گروه جهادی شهید پایدار به توجه به رسته کاری و فعالیت‌های درمانی، ارتباط قابل توجهی با ساختارهای دولتی دارند از جمله: سازمان سازمان هلال‌احمر، سازمان فوریت‌های پزشکی، معاونت پزشکی و رئیس دانشگاه علوم پزشکی جیرفت که؛ رئیس کل بخش جنوب استان کرمان می‌باشند و از این نظر می‌توانند کمک‌های شایانی به گروه جهادی در خدمت‌رسانی به مردم بکنند.
۱۶-	تعامل گروه جهادی شهید گمنام با مسئولان مناطق محروم از جمله: امام‌جمعه شهر، شهرداری و بخشداری که در جهت حل مشکلات مردم کم برخوردار جنوب از گروه جهادی مذکور حمایت کردند.
۱۷-	در ارتباط با سازمان‌ها و ساختارهای دولتی از جمله: کمیته امداد، بهزیستی، مرکز نیکوکاری بیمارستان امام خمینی (ره) جز نهادهایی هستند که به گروه جهادی شهید همت کمک کردند.
۱۸-	کمک‌های کمیته امداد به گروه جهادی شهید همت بیشتر به صورت مالی و یا تهیه مصالح ساختمانی برای مناطق محروم است.
۱۹-	تعامل دانشگاه جیرفت در خدمت‌رسانی به مردم جنوب کرمان با گروه جهادی شهید همت. دانشگاه جیرفت بیشتر منابع مالی را تامین کرده‌است
۲۰-	گروه جهادی شهید دهقانپور در ارائه خدمت‌رسانی به مناطق محروم با سازمان‌های دولتی از جمله: مرکز کارافرینی شهرستان عنبرآباد، اداره کار و تعاون و جهاد کشاورزی این شهرستان در ارتباط بوده‌است.
۲۱-	وزیرت رایگان، توزیع سم و سم‌پاشی عمومی، واکسیناسیون دام در شهرستان عنبرآباد از تعاملات گروه جهادی شهید دهقانپور با اداره کل دامپزشکی این شهرستان است.
۲۲-	دوره‌های آموزشی مشترک گروه جهادی شهید دهقانپور با سازمان تحقیقات و سازمان جهاد کشاورزی جهت جلوگیری از هجوم آفت قرنطینه‌ای در منطقه، از جمله پسیل مرکبات و آفت سرخرطومی حنایی خرما.
۲۳-	ارتباط گروه جهادی شهید دهقانپور با فرماندار شهر، سازمان جهاد کشاورزی و امام جمعه شهرستان عنبرآباد

گروه‌های مورد مطالعه ما در شهرستان کهنوج شامل ۵ گروه از جهادگران می‌باشند. ارتباط آنان با ساختارهای دولتی به شرح زیر می‌باشد؛

ردیف	تعامل گروه‌های جهادی شهرستان کهنوج با ساختارهای دولتی
۱-	پرورش زنبور عسل و آموزش‌های مخصوص این بخش در منطقه جنوب کرمان با همکاری گروه جهادگران ولایت و کمیته امداد
۲-	ارتباط با جهاد کشاورزی بخش دامداری و ارتباط با دامپزشکی شهرستان کهنوج در جهت استفاده از کارشناسان و متخصصان به روشی کاملاً بیسیک و علمی برای اشتغالزایی در منطقه
۳-	دریافت وام از کمیته امداد جهت توانمند سازی و اشتغالزایی در حوزه گلخانه و دامداری
۴-	ارتباط با بخش دولتی و ادارات جهت دریافت مجوز برای اشتغالزایی در جنوب کرمان
۵-	همکاری با مسئولان با گروه جهادی دختران فاطمی جهت برپایی جشن‌ها و مراسمات مذهبی و همچنین برگزاری ازدواج آسان در شهرستان کهنوج
۶-	تعامل با فرماندار و بخشدار و دهیار روستاهای شهرستان کهنوج جهت کمک به سیل‌زدگان. گروه جهادی شهید حججی توانست با کمک این نهادها دستگاه لودر تهیه کند و به مناطق سیل زده برسد.
۷-	حمایت امام جمعه شهرستان کهنوج از گروه جهادی شهید حججی
۸-	همکاری کمیته امداد و بهزیستی در قالب چارچوب‌های و فقط به افراد تحت پوشش خودشان
۹-	ارتباط گروه جهادی شهید فخری زاده با اداره آب فاضلاب، راهداری، بخشداری، اصناف و سازمان‌های دولتی در شهرستان کهنوج
۱۰-	تعامل گروه جهادی شهید کرامت درویشی و کمیته امداد در بحث کارآفرینی و حمایت از مشاغل خانگی

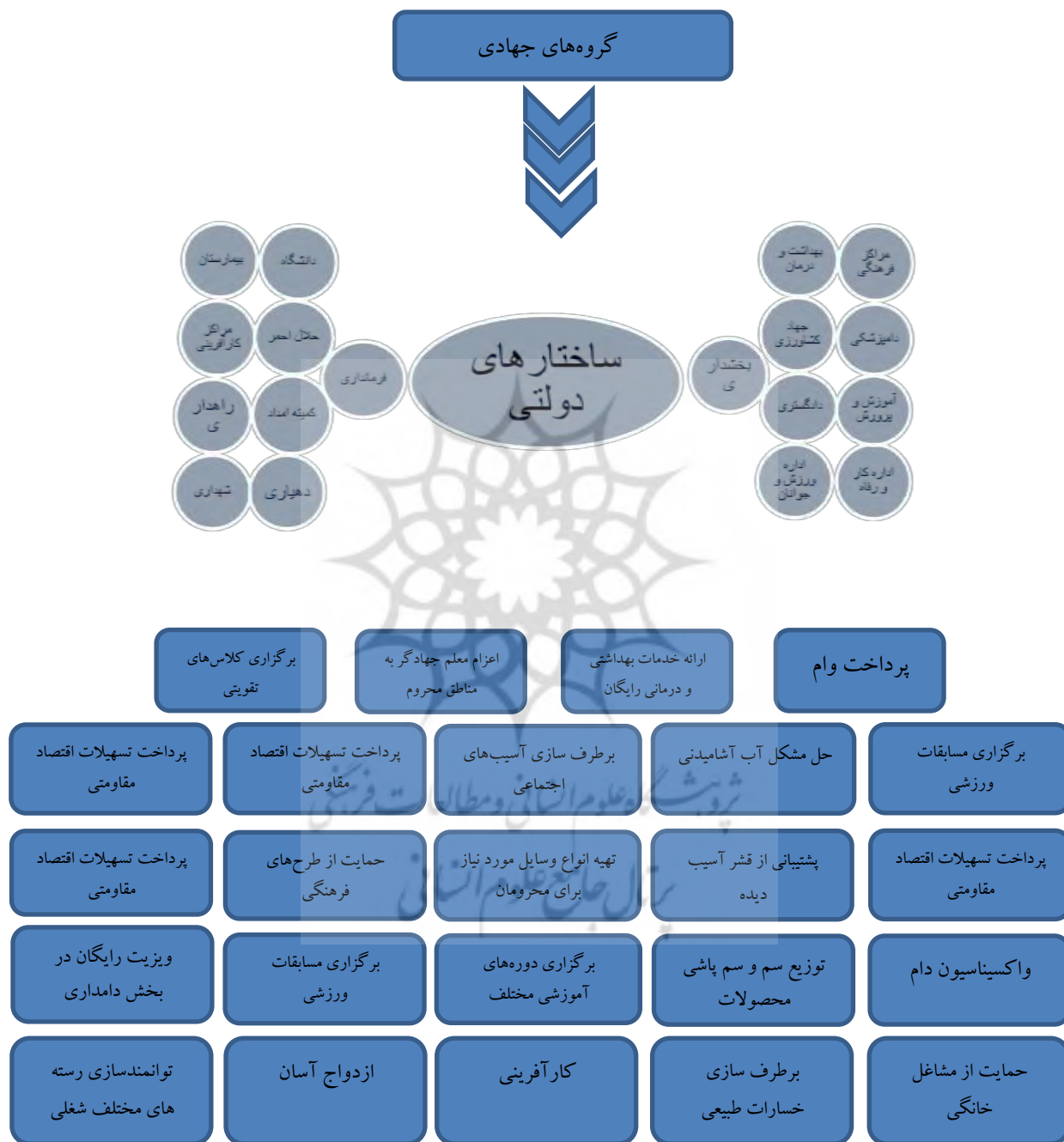
تحلیل یافته‌ها

طبق اطلاعات جداول بالا گروه‌های جهادی در سه شهرستان، جیرفت، عنبرآباد و کهنوج در بخش‌های مختلف با ساختارهای دولتی در تعامل هستند. به‌طور کلی آنچه که از گفتگو با جهادگران جنوب کرمان به دست آمده‌است، مجموعه‌ای از اطلاعات مختلف می‌باشد که نشان

دهنده‌ی رابطه معناداری میان دو متغیر مذکور می‌باشد. البته در پاره‌ای از موارد می‌توان شاهد آن بود که ساختارهای دولتی علاوه بر تخصیص اعتبارات در محورهای دیگری نیز هم‌گام با جهادگران هستند. این در حالی است که اکثر مردم براین باورند که حجم کمک‌های دولتی به گروه‌های جهادی فقط در بخش‌های مالی خلاصه می‌شود، با توجه به مشکلات اقتصادی و فشار تحریم‌های خارجی، بخش دولتی توان آن را ندارد که به صورت مستمر و در قالب اعتبارات مالی کلان به یاری جهادگران در جنوب کرمان بپیوندد. دولت می‌تواند در کنار کمک‌های مالی مناسب در بخش‌های از حوزه سازندگی که برای جهادگران حائز اهمیت است ایفای نقش کند. ارتباط موثر و مداوم میان گروه‌های جهادی و ساختارهای دولتی زمانی شکل می‌گیرد که جهادگران توانایی مطالبه‌گری حقوق خود را داشته باشند. غالباً مانعی که بر سر راه گروه‌های جهادی قرار دارد موج جریانات سیاسی کشور می‌باشد که فراز و فرودهای خود را دارد، و می‌تواند بر نحوه‌ی عملکرد گروه‌های جهادی اثر بگذارد و نقش سازنده آنان را در مناطق کم برخوردار کاهش دهد. با توجه به این موضوع تنها راه حفاظت از گروه‌های جهادی قرار گرفتن جریان جهادی، در دست ولایت می‌باشد.

اکنون با توجه به جدول و مطالب فوق نمودار ترسیم شده‌ی زیر نشان می‌دهد که گروه‌های جهادی در مسیر تعالی خود با کدام ساختارهای دولتی در تعامل هستند و تعاملات آنان حول چه محوری می‌چرخد؟

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جداول بالا تعاملات گوناگون گروه‌های جهادی و ساختارهای دولتی را نشان می‌دهد. همچنین کادرهای مستطیل شکل بیانگر نتایج حاصل از این تعاملات است همچنین به چه منظور میان جهادگران و بخش دولتی به وجود آمده‌است.

تعامل گروه‌های جهادی با بنیادهای خیریه و سازمان‌های مردم نهاد(سمن)

یکی از نهادهایی که طی سال‌های گذشته فارغ از سیاست‌های دولتی و به صورت داوطلبانه و با مشارکت اقشار مختلف مردم در راستای محرومیت‌زدایی و مقابله با فقر به فعالیت پرداخته است، بنیادهای خیریه و مراکز نیکوکاری است. گروه‌های جهادی و بنیادهای خیریه برخلاف ساختارهای دولتی، ماهیت مشترک دارند. ماهیتی شبکه‌ای و گسترده در راستای توزیع منابع میان اقشار مختلف و معمولاً ضعیف جامعه که می‌تواند امکان رصد حقیقی مناطق مختلف کشور را بوجود آورد. گروه‌های جهادی و بنیادهای خیریه در واقع به دنبال ایجاد راهکارهایی هستند تا بتوانند زمینه توانمندسازی یک منطقه محروم را فراهم کنند، رویکرد توانمندسازی در جهت ایجاد تسهیلات بهتر و بهبود شرایط مردم محروم و اجتماعات نیازمند، همواره بهترین راهبرد قابل اجرا در این مناطق است (Pugh, 2002, p328). سمن‌ها با توجه به ساختاری که دارند در پی سوق دادن افراد به سمت شرایط بهتر مادی و روانی هستند (کریمی، ۱۳۹۹: ۴)، در طی این فرایند گروه‌های جهادی به عنوان مجموعه‌ای مردمی می‌توانند، ابزاری گیرا در افزایش بازده رویکردهای آنان باشند.

جدول زیر نشان‌دهنده ارتباطات گروه‌های جهادی و بنیادهای خیریه، مراکز نیکوکاری و خیرین در سه شهرستان یاد شده می‌باشد.

ردیف	تعاملات گروه‌های جهادی با بنیادهای خیریه و سمن‌ها در شهرستان‌های جیرفت و عنبرآباد
۱-	گروه جهادی فدائیان رهبر با کمک بنیاد علوی افرادی توانسته‌اند در خرید درخت نخل برای افراد کم بضاعت همکاری کنند
۲-	گروه جهادی فدائیان رهبر در باب شناسایی ظرفیت‌های مردمی در ۳ فروردین ۱۴۰۰ بیش از ۶۰۰ اصله درخت مثمر در پویش مردمی درخت یار در بین نیازمندان ۴ روستای شهرستان عنبرآباد توزیع کرد. که شامل درختان گرمسیری و سردسیری بودند. این حرکت در راستای پویش مردمی درخت یاری به همت بنیاد علوی انجام شد. از اهداف اصلی این طرح توانمندسازی خانواده‌های کم بضاعت با کاشت

ردیف	تعاملات گروه‌های جهادی با بنیادهای خیریه و سمن‌ها در شهرستان‌های جیرفت و عنبرآباد
	درخت مثمر و ارتقای سطح معیشت خانواده‌های کم‌برخوردار در مناطق محروم است. در این طرح بیش از ۵۰۰ میلیون اعتبار هزینه شده است.
۳-	گروه جهادی فدائیان رهبر در مرداد ماه سال ۱۴۰۱ با کمک خیریه عزیز حدود ۳۰ میلیون تومان لباس ورزشی تهیه و آنان را در سطح شهرستان توزیع کرد.
۴-	در مناطق سیل‌زده زهک‌لوت گروه جهادی فدائیان رهبر جز اولین گروه‌هایی بود که در منطقه حضور پیدا کرد. آنان حدود ۸۰۰ میلیون تومان با کمک خیرین در این مناطق هزینه کردند و به داد مردم سیل‌زده رسیدیم. به طور کلی در این مناطق به اسکان، پخت و پز غذای گرم، ساخت سرویس بهداشتی و رسیدگی به سیل‌زده‌گان پرداختند. با توجه به تخریب‌هایی که توسط سیل صورت گرفته بود گروه جهادی فدائیان رهبر در کنار اسکان سیل‌زده‌گان، فوراً به ساخت ۸۰ سرویس بهداشتی در این مناطق پرداخت.
۵-	با استفاده از ظرفیت اعضای کانون فرهنگی هنری نور الرضا(ع) و گروه جهادی فدائیان رهبر و با همکاری موسسه خیریه نسیم مهربانی به کشاورزان در فروش محصولات آنها کمک کردند. ۴۰ تن از محصولات کشاورزان این منطقه را به بازارهای هدف داخلی ارسال شد.
۶-	ارتباط موثر میان گروه‌های جهادی شهرستان عنبرآباد، مراکز نیکوکاری و بنیادهای خیریه
۷-	در مناطق محروم شهرستان عنبرآباد گروه جهادی فدائیان رهبر با کمک ستاد فرمان امام حدود ۷۰ میلیون تومان بسته معیشتی تهیه کرد. و به مردم مناطق محروم دادند.
۸-	کمک بنیاد احسان و بنیاد علوی و ستاد فرمان امام به گروه جهادی فدائیان رهبر در تهیه اسپلت سرمایشی و گرمایشی و لوازم تحریر برای دانش‌آموزان عنبرآباد.
۹-	برگزاری نمایشگاه شهدا در همکاری با خیرین و گروه جهادی شهدای میانچیل در شهرستان جیرفت
۱۰-	تهیه جهیزیه برای نوجوانان در همکاری خیرین و گروه جهادی شهید مطهری
۱۱-	تعامل گروه جهادی شهید مطهری و بنیادهای جهان‌آرا، بنیاد مستضعفین، بنیاد علوی، در ارتباط با اشتغالزایی و مسائل فرهنگی
۱۲-	بنیاد علوی و بنیاد احسان کمک‌هایی به این صورت است که ما ابتدا منطقه را شناسایی می‌کنیم، سپس با استفاده از کمک‌های مالی که این بنیادها و مراکز نیکوکاری در اختیار ما گذاشته‌اند، وارد منطقه هدف می‌شویم و شروع به فعالیتهای جهادی خود می‌کنیم (در ارتباط با گروه جهادی شهید حاج احمد متوسلیان)
۱۳-	همکاری خیرین و گروه جهادی انصار المهدی در تهیه جهیزیه، ساخت خانه و بسته معیشتی
۱۴-	اجرای مراسمات عزاداری و جشن‌های مذهبی با کمک خیرین و گروه جهادی مسجد امام علی(ع)

ردیف	تعاملات گروه‌های جهادی با بنیادهای خیریه و سمن‌ها در شهرستان‌های جیرفت و عنبرآباد
۱۵-	گروه جهادی شهید پایدار در روستاهای جنوب کرمان با کمک خیرین به خدمات عمرانی پرداختند که منابع مالی را خیرین تامین کردند.
۱۶-	ارتباط با سازمان خیرین علوم پزشکی شهرستان جیرفت جهت حمایت از گروه جهادی شهید پایدار
۱۷-	گروه جهادی شهید گمنام در بحث عمرانی و ساخت و ساز در مناطق کم برخوردار جنوب کرمان از خیرین کمک گرفتند.
۱۸-	تعامل گروه جهادی شهید همت شهرستان جیرفت با بنیاد علوی و بنیاد برکت که کمک‌های دو نهاد به صورت مالی بوده است حدوداً ۴ میلیارد و بیشتر در جهت ساخت و ساز عمرانی
۱۹-	استفاده از ظرفیت خیرین در گروه جهادی شهید همت در راستای محرومیت زدایی
۲۰-	کمک خیرین جهت رسیدگی به افراد بی‌بضاعت و نیازمند در سطح شهرستان جیرفت این خیرین با گروه جهادی انصارالمهدی در تماس هستند.
۲۱-	استفاده از خیرین در جهت برپایی مراسمات بزرگ مذهبی مثل غدیر در شهرستان جیرفت
۲۲-	استفاده از ظرفیت و کمک خیرین در مبارزه با آفات نخیلات در جنوب کرمان

گروه‌های مورد مطالعه در شهرستان کهنوج شامل ۵ گروه از جهادگران می‌باشند. ارتباط

آنان با بنیادهای خیریه، مراکز نیکو کاری و خیرین به شرح زیر می‌باشد؛

ردیف	تعاملات گروه‌های جهادی با بنیادهای خیریه و سمن‌ها در شهرستان کهنوج
۱-	در حوزه اشتغالزایی ارتباط گروه جهادی جهادگران ولایت با بنیاد برکت در دادن تسهیلات به مردم مناطق محروم. به عنوان مثال در بحث راهبردی و اشتغال، آموزش اشتغال را داشتند، در رسته حصیربافی چیزی حدود ۳۰۰ نفر را آموزش
۲-	بنیاد مستضعفان از جمله مراکزی است که بخش اشتغالزایی و حوزه توانمندسازی مشاغل جنوب کرمان در بحث گلخانه ۱۰۰ نفر که جزء اعضای شبکه اشتغال ما بودند که با به آنها آموزش‌های خیلی فشرده با کمک چند تن از نخبگان سطح کشور برایشان برگزار کردیم
۳-	با همت بنیاد مستضعفان در پرورش چای ترش و پرورش زنبور عسل در راستای اشتغالزایی همکاری با گروه جهادی جهادگران ولایت صورت گرفته است.
۴-	دریافت وام از بنیاد برکت در جهت اشتغالزایی در حوزه پرورش مرغ در شهرستان کهنوج
۵-	گروه جهادی جهادگران ولایت با کمک بنیاد مستضعفان تعدادی از افراد بومی فعال در حوزه بازار و سردخانه‌ها را به نمایشگاه‌های تهران، بوشهر و شیراز فرستادند.
۶-	کمک از خیرین در تولید و پرورش گیاهان دارویی در جنوب استان کرمان
۷-	استفاده از کارشناسان مرتبط که آموزش‌های لازم خود را به مردم بدهند به گونه‌ای که بتوانند هم کیفیت

تعاملات گروه‌های جهادی با بنیادهای خیریه و سمن‌ها در شهرستان کهنوج	ردیف
بهرتر و هم سود دهی بیشتری در بحث کشاورزی و دامداری داشته باشند	
ارتباط گروه جهادی جهادگران ولایت و بنیاد علوی. برنامه‌های جهادی در شهرستان کهنوج با همکاری بنیاد برکت و علوی صورت میگیرد	۸-
مراکز خیریه که زیر حضرت آقا هستند مثل مستضعفان و برکت، ستاد اجرایی فرمان امام با گروه‌های جهادی شهرستان کهنوج ارتباط دارند و از ظرفیت‌های منطقه و مردم استفاده می‌کنند بیشترین خدمات به گروه‌های جهادی معمولاً از این نهادها است.	۹-
استفاده از خیرین در جهت فروش محصولات و صنایع دستی جنوب کرمان	۱۰-
ارتباط خیرین و گروه جهادی دختران فاطمی در تهیه ابزارآلات خیاطی برای مردم کم برخوردار شهرستان کهنوج در جهت اشتغالزایی	۱۱-
تعامل گروه جهادی دختران فاطمی و خیرین برای تهیه دستگاه قالببافی	۱۲-
تهیه تجهیزیه برای ۲۲ نوجوس	۱۳-
کمک‌رسانی به کودکان محروم در شهرستان کهنوج با کمک خیرین و گروه جهادی دختران فاطمی	۱۴-
گسترش فعالیت‌های فرهنگی و همچنین ساخت خوابگاه برای مدرسه‌ای در شهرستان کهنوج با همت جهادگران و خیران این شهرستان	۱۵-
خدمت‌رسانی خیرین در رفع مشکلات آب آشامیدنی در روستاهای شهرستان کهنوج	۱۶-
رفع مشکلات بهداشتی از جمله ساخت حمام و سرویس بهداشتی در برخی از مناطق شهرستان کهنوج	۱۷-
تعامل گروه جهادی شهید حججی شهرستان کهنوج و خیرین	۱۸-
ارتباط گروه جهادی شهید فخری‌زاده و خیرین و دریافت ۵۵۰ میلیون تومان اعتبار برای ساخت مدرسه	۱۹-
همکاری خیرین و گروه جهادی فخری‌زاده در دریافت وام برای اشتغالزایی و کمک به افراد نیازمند	۲۰-
تعاملات خیرین و جهادگران شهرستان کهنوج در حوزه عمرانی	۲۱-
گروه جهادی شهید کرامت درویشی در برگزاری برنامه‌های فرهنگی با خیرین تعامل دارند از جمله جشن‌ها و مراسمات مذهبی	۲۲-
استفاده از ظرفیت خیرین در ساخت پاتوق فرهنگی-تربیتی در شهرستان کهنوج	۲۳-
ارتباط گروه جهادگران ولایت و بنیاد علوی در حمایت از نخبگان	۲۴-

تحلیل یافته‌ها

اطلاعات به دست آمده نشان می‌دهد که حجم وسیعی از تعاملات جهادگران با بنیادهای خیریه، مراکز نیکوکاری و خیرین است. آنچه که از موارد بالا حاصل شد، بیانگر آن است که ارتباط جهادگران با بنیادهای خیریه، مراکز نیکوکاری و... نسبت به ساختارهای دولتی در سطح وسیع‌تری قرار دارد. اکثر گروه‌های جهادی سمت و سوی کار خود را به سمت خیرین متمایل می‌کنند دلیل آن نیز به چند عامل برمی‌گردد؛ الف) ارتباط سهل و آسان: خیرین به دلیل در دسترس بودن و آشنایی تقریباً کامل با کار گروه‌های جهادی، مناطق محروم و مردم کم‌برخوردار، همواره یکی از بهترین گزینه‌ها در پیش روی جهادگران بوده‌اند. ب) عدم وجود قوانین دست‌وپاگیر: از جمله مواردی که همواره باعث آزار و سختی کار جهادگران می‌شود وجود بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و... در کار جهادی است. اکثر جهادگران از مسئولان می‌خواهند تا این موارد را از کار جهادی جدا کنند. بندها و دستورالعمل‌ها کیفیت کار جهادی را کاهش می‌دهد و باعث اتلاف وقت و انرژی گروه‌های جهادی می‌شود. دلیل تمایل گروه‌های جهادی به خیرین در همین مورد است که آنان بدون اتلاف وقت به نتیجه و مقصود خود می‌رسند. پ) ارتباط مستمر و مداوم: ارتباط گروه‌های جهادی و بنیادهای خیریه معمولاً مستمر و ادامه‌دار است تا زمانی که یک گروه جهادی کار خود را در زمینه خدمت‌رسانی به نحو احسن انجام دهد حمایت بنیادهای خیریه را به دنبال دارد. اما در بخش دولتی با تغییر ساختارها و یا روی کار آمدن دولتی جدید این حمایت‌ها کاهش پیدا می‌کنند و بعضاً ممکن است به صورت کامل قطع شوند. ج) اشتیاق به ارائه مستندات: معمولاً خیرین و سمن‌ها مشتاق‌اند که بدانند کمک‌های آنان سبب ایجاد تغییر در مناطق محروم شده‌است یا خیر، در واقع آگاهی از ثمربخش بودن کمک‌های آنان سبب ایجاد حس رضایت‌مندی می‌شود گروه‌های جهادی با در نظر گرفتن این عامل و با ارائه مستندات خود می‌توانند به صورت فزاینده‌ای دریافت کمک‌ها را دوچندان کنند.

با توجه به جدول و مطالب فوق نمودار ترسیم شده‌ی زیر شماتیک تعاملات گروه‌های جهادی مناطق با بنیادهای خیریه، مراکز نیکوکاری و خیرین می‌باشد؛

آنچه که در مستطیل پیکان‌دار فوق به نمایش گذاشته شده است مجموعه‌ای از محورها، موضوعات و دغدغه‌های گروه‌های جهادی در منطقه جنوب کرمان است که در رویارویی با این موارد آنان سعی در برقراری تعاملات گسترده با بنیادهای خیریه، مراکز نیکوکاری و خیرین بوده‌اند.

نتیجه‌گیری

گروه‌های جهادی را می‌توان به عنوان مجموعه‌ای عملگرا و منحصر به فرد معرفی کرد که با تکیه بر الگویی فارغ از چارچوب‌های محصورکننده با متن جامعه و مردم آشنا می‌شوند. بهبود کیفیت کار جهادی و ارتقاء سطح رفاه مناطق محروم بدون شک متأثر از ارتباطات جهادگران با سازمان‌های مختلف دولتی و مردمی بوده است. گروه‌های جهادی برای دست یافتن به اهداف و به ثمر رسیدن برنامه‌ی خود نیازمند برقراری ارتباط با مجموعه‌های دیگری هستند و بدون شکل لازمه کار جهادی ارتباطی منسجم، مداوم و تاثیرگذار است که روند رشد مناطق کم برخوردار را سرعت ببخشد. نتیجه به دست آمده از یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که آنان بیشترین تعامل خود را با بنیادهای خیریه، مراکز نیکوکاری و خیرین دارند و دلیل اصلی این ارتباط مردمی بودن اکثر سازمان‌ها، ارتباط آسان و دستورالعملی و بخشنامه‌ای نبودن آن‌ها است. در سوی دیگر تعامل گروه‌های جهادی با مسئولان و بخش‌های دولتی معمولاً به سختی صورت می‌گیرد، شاید دلیل آن عدم اعتماد نسبت به یکدیگر باشد. بخش دولتی گروه‌های جهادی را مخل در انجام وظایف خود می‌دانند و در مقابل گروه‌های جهادی نیز مسئولان بخش‌های مختلف دولتی را افرادی ناکارآمد دانسته که فقط به دنبال حفظ منافع شخصی و جایگاه خود هستند. به هر حال آنچه در این مقاله، از تعاملات گروه‌های جهادی با ساختارهای دولتی و بنیادهای خیریه به میان آورده شد تنها جنبه‌های مثبت کار جهادی بود در صورتی که بر هیچ کس پوشیده نیست که فعالیت‌های جهادی با دوندگی‌ها و سنگ اندازی‌های بسیار به وقوع می‌پیوندد. عمده اتفاقاتی که نارضایتی جهادگران را به دنبال دارد پاسخ منفی و یا کوتاهی مسئولان به درخواست‌های مکرر جهادگران مبنی بر ارائه خدمت‌رسانی در مناطق محروم است. همچنین در میان خیرین افرادی بوده‌اند که پس از مدتی دست از حمایت گروه جهادی برداشته‌اند و عملاً کار جهادی با دشواری‌ها زیادی روبرو کرده‌اند. برای به ثمر رسیدن یک اهداف گروه‌های جهادی پیشنهاد می‌شود کار جهادی را از کاغذ بازی‌ها و

چارچوب بندی‌های طاق‌فرسای اداری خارج کنند. دوم؛ سازمان‌های مردم‌نهاد بهتر است متناسب با نیاز یک منطقه محروم به گروه‌های جهادی خدمات ارائه دهند در این صورت مردم این مناطق نیز ترغیب شده و پای کار خواهند آمد. سوم؛ معمولاً سازمان‌های دولتی و مردم‌نهاد از لحاظ تشکیلاتی حالت منسجم‌تری به خود می‌گیرند، آنان می‌توانند این مورد را در گروه‌های جهادی پیاده‌سازی کنند، کار تشکیلاتی می‌تواند انسجام درونی، رشد و بالندگی را برای جهادگران به ارمغان آورد.

فهرست منابع

- خمینی، سید روح‌الله؛ ((صحیفه‌ی نور))، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، تهران، سال نشر ۱۳۸۹، ج ۸ و ۱۸، صفحات: ۱۸۰ - ۱۸۹
- اخوان، محمد علی؛ ((اصول مدیریت اردوهای جهادی))، تهران، سال نشر ۱۳۹۰، به سفارش مرکز مطالعات راهبردی و هدایت حرکت‌های جهادی
- مدنی قهفرخی، سعید؛ ((جماعت‌گرایی و برنامه‌های جماعت محور))، تهران، سال نشر ۱۳۸۹، شرکت بین‌المللی پژوهش و نشر یادآوران
- کوشا، تیمور؛ ((نقش مدیریت در محرومیت‌زدایی))، نشریه دانشگاه ادبیات و علوم انسانی (دانشگاه اصفهان)، دوره دوم، ۱۳۷۰، شماره سوم، صفحات: از ۲۷ تا ۵۲
- ازکیا، مصطفی؛ ((نظریه‌های توسعه نیافتگی))، نشریه نامه علوم اجتماعی، پاییز ۱۳۶۷، شماره اول، صفحات: از ۱۸۱ تا ۲۰۰
- مقصودی، حمیدرضا، ولدان زرقانی، احسان؛ ((طراحی و تبیین الگوی مطلوب حرکت‌های جهادی برای تحقق اقتصاد مقاومتی))، تهران، سال نشر ۱۳۹۴، به سفارش پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج، مرکز مطالعات ارتش بیست میلیونی.
- مولانا، حمید؛ ویلسون، لاری؛ ((سه نگرش به ارتباطات و توسعه))، دفتر ارتباط بین‌الملل، ۱۳۶۹، شماره دوم ازکیا، مصطفی؛ ((جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی در ایران))، اطلاعات (تهران)، ۱۳۶۴
- حسین‌زاده، احمد؛ ((کارکرد سیاسی و اجتماعی اردوی جهادی))، نشریه ره‌آورد سیاسی (علوم سیاسی) تهران، بهار و تابستان ۱۳۹۵، شماره ۴۷، صفحات: ۳۵ تا ۶۵
- فیروزآبادی، سید احمد، جعفری، محسن؛ ((مطالعه قابلیت‌های سازمان‌های مردم‌نهاد بومی دین‌محور در حل چالش‌های پیش روی توسعه اجتماع محور روستایی، مورد مطالعه: گروه جهادی طالب عباد))، دو فصلنامه علمی پژوهشی الگوی پیشرفت اسلامی ایرانی، ۱۳۹۵، سال چهارم، شماره ۷، صفحات: ۱۵۳ تا ۱۷۳
- حجازی فر، سعید؛ ((چیستی و مولفه‌های مدیریت جهادی))، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، ۱۳۹۴، سال بیست و سوم، شماره ۳، صفحات ۹۵ تا ۱۲۲
- علی‌شیری، محمدمهدی، تولایی، روح‌الله، بیدی، مجتبی؛ ((اصول حاکم بر مدیریت جهادی: تحلیلی کیفی از تجربه مدیریت جهادی در کشور))، فصلنامه چشم‌انداز مدیریت دولتی، ۱۳۹۵، شماره ۲۸، صفحات ۸۹ تا ۱۰۹
- کریمی دهناشی، امین؛ ((تلنگرهایی برای جذب مشارکت نیکوکاران در تامین مالی موسسات، بنیادهای خیریه و سازمان‌های مردم‌نهاد (سمن))، فصلنامه سیاست‌نامه علم و فناوری، زمستان ۱۳۹۹، دوره دهم، شماره ۴، صفحات: ۵ تا ۲۰

گوندلر فرانک، آندره، مترجم: ع. نوریان؛ ((توسعه توسعه نیافتگی))، نشریه نگین آبان، تهران، ۱۳۵۲، شماره ۱۰۲، صفحات: ۱۳ تا ۱۷

Pugh (Cedic, (2002), Settlements Squatter, Their Sustainability, Architectural Contributions, and Socio-Economic Roles, In Cities vol. 17, no 5.

Burgess, Rod, Marisa Carmona, Theo Kolstee, (1997) Contemporary Policies for Enablement and Participation: A Critical Review in: Borgess, Rod and at.al (Eds)

Stern, N. (2002), The Role and Effectiveness of Development Assistance: Lessons from World Bank Experience, Research Paper from the Development Economics Vice Presidency (Mimeo, Washington DC).

